

توهین به مقدسات اسلامی در آینه قانون مجازات ایران

پدیدآورنده (ها) : مهدوی، مجید؛ نژادی، پریسا

میان رشته ای :: نشریه تحقیقات جدید در علوم انسانی :: بهار ۱۳۹۵، دوره دوم - شماره ۳

صفحات : از ۱۵۹ تا ۱۶۴

آدرس ثابت : <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1164843>

تاریخ دائلود : ۱۴۰۲/۰۷/۲۶

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

- توهین به مقدسات دینی به مثابه ی جرمی علیه امنیت ملی
- توهین به مقدسات در بوته ی نقد
- توهین به مقدسات در حقوق کیفری ایران
- توهین به مقدسات و خلأهای قانونی موجود در قانون مجازات اسلامی
- توهین به مقدسات از منظر حقوق بشر
- توهین به مقدسات از منظر ادیان ابراهیمی و نظام‌های حقوقی غربی
- جرم اهانت به مقدسات در نظام حقوقی «اسلام» و «کامن لا»
- مقدسات و توهین به آن در حقوق کیفری ایران
- بررسی جایگاه حقوقی توهین در قانون ایران
- راهبرد جمهوری اسلامی ایران در مقابله با تروریسم
- قلمرو دفاع ماهوی در دادرسی مدنی با نگرشی در حقوق تطبیقی
- مروری بر قانون جدید ضد تروریستی کانادا

عناوین مشابه

- توهین به مقدسات و خلأهای قانونی موجود در قانون مجازات اسلامی
- به بهانه تصویب قانون مجازات اسلامی سال ۱۳۹۲؛ تاریخچه تصویب قانون مجازات اسلامی در ایران
- بررسی تطبیقی آزادی مشروط در حقوق ایران و فرانسه با رویکردی به قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲
- بررسی و ارزیابی حقوق غیر مسلمانان در فقه امامیه و قوانین مربوطه به خصوص قانون مجازات اسلامی ایران
- مروری: اقدامات اولیه برای ایجاد بیمارستان حفاظت شده روان پزشکی در ایران نگاهی به تبصره ی ۲ ماده ۱۵۰ قانون جدید مجازات اسلامی
- نگاهی به کیفیت مجازات محارب در فقه و قانون مجازات اسلامی ایران
- اصول مربوط به تعیین صلاحیت کیفری جمهوری اسلامی ایران در قانون جدید مجازات اسلامی؛ صلاحیت کیفری در آن سوی مرزها
- بررسی تحولات قاعده تعدد جرم در قوانین کیفری ایران با رویکرد به قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲
- استثنائات اصل صلاحیت سرزمینی در رسیدگی به جرائم اتباع بیگانه در ایران با عنایت به قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲
- مطالعه تطبیقی اصل فردی کردن مجازات‌ها در فقه جزایی اسلام و حقوق ایران با نگاهی به تحولات قانون مجازات اسلامی

توهین به مقدسات اسلامی در آینه قانون مجازات ایران

مجید مهدوی (کارشناسی ارشد تجارت بین الملل دانشگاه آزاد اسلامی واحد دامغان)
پریسا نژادی (کارشناسی ارشد حقوق حقوق خصوصی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دامغان)

چکیده

جرم اهانت به مقدسات یکی از مسائل بسیار مهم در فقه و جوامع اسلامی است. مقدسات شامل مواردی است که مورد احترام جامعه اسلامی است و آنها عبارت است از: ذات باری تعالی، قرآن کریم، پیامبر اکرم (ص)، ائمه اطهار (ع)، مکان‌ها و زمان‌های مقدس، ولی فقیه، مراجع عظام، مؤمنان و بطور کلی تمامی اشخاصی که از هرگونه ناپاکیز منزه بوده و رعایت حرمت آنها ضرورت دارد. قانون مجازات اسلامی در ماده‌ی ۵۱۳ به تشریح این جرم می‌پردازد. در این مقاله درصدد تحلیل این جرم بر مبنای قانون مجازات اسلامی می‌باشیم.

کلید واژه‌ها: جرم، توهین، مقدسات، قانون مجازات

مقدمه :

بررسی عوامل و انگیزه‌های تهاجم گسترده و آشکار غرب علیه مقدسات اسلام من جمله پیامبر اکرم(ص) آن روزها که کتاب آیات شیطانی توسط سلمان رشدی منتشر شد و آن روزها که بنیان‌گذار انقلاب آن فقیه مجاهد حضرت آیت الله خمینی (ره) آن فتوی تاریخی را صادر کرد و به دنبال آن روزها، سال‌های اخیر که واقعه‌ی اسف‌بار دانمارک در توهین به پیامبر اسلام (ص) و دین مبین اسلام رخ داد همه و همه بیانگر هجوم افکار غربی در جامعه ما و گرایش عده‌ی قلیلی از جوانان به سبب ضعف در مطالعات عقیدتی و عدم شناخت مبانی مکتب حیات‌بخش اسلام می‌باشد فقهای جهان اسلام هیچ‌گاه از بیان حکم اهانت به پیامبر و مقدسات کوتاهی نکرده‌اند و این حکم معقول و فطری دینی را با احساس عزت و افتخار و شجاعت نوشته و یادآوری کرده و مسلمانان آن را پذیرفته و اجراء کرده‌اند.

در قانون مجازات اسلامی یک فصل تحت عنوان اهانت به مقدسات مذهبی مطرح شده است، مطابق با ماده‌ی ۳۱۵ ق.م.ا. «هرکس به مقدسات اسلام و یا هریک از انبیای عظام یا ائمه طاهرین (ع) یا حضرت صدیقه طاهره(س) اهانت نماید اگر مشمول حکم ساب‌النبی باشد اعدام می‌شود و در غیر این صورت به حبس از ۱ تا ۵ سال محکوم خواهد شد» که مصداق بارز این جرم، جرم ساب‌النبی می‌باشد.

بنابراین با کشف و اظهار حکم شرعی و قانونی توهین به مقدسات، نقش قابل توجهی در باز داشتن عموم انسان‌ها از اهانت دارد من جمله اهانت به پیامبر اکرم و با توجه به این که پیامبر اکرم در تمام ادیان و مذاهب در بالاترین مرتبه‌ی الهی قرار دارد و دارای حقوق ویژه‌ای است و مردم هم نسبت به او وظایفی دارند. از این رو اطاعت، احترام، تعظیم و رعایت حقوق وی بر همگان واجب است و توهین به او بزرگ‌ترین گناه محسوب می‌شود.

تمییز توهین از مفاهیم مشابه، معانی آن، مستندات شرعی جرم اهانت به مقدسات، عناصر آن جرم، مصادیق جرم اهانت به مقدسات، رابطه‌ی این جرم با مصادیق و پاره‌ای از احکام دیگر، مواردی است که در این مقاله مورد بررسی قرار گرفته است (معین، ۱۳۷۱: ۹۵).

اهانت یک عنوان مجرمانه کلی است که در ماده ۶۰۸ قانون مجازات اسلامی پیش بینی شده است و مصادیق فراوانی دارد. اما برخی از مصادیق اهانت به دلیل اهمیتی که دارند به صورت جداگانه یا با عنوان مجرمانه خاصی در قانون پیش بینی شده است مانند جرم قذف که جزء جرایم حدی است (ماده ۱۳۹ قانون مجازات اسلامی) اهانت به مقدسات اسلام یا انبیاء عظام یا ائمه طاهرین یا حضرت صدیقه طاهره (ماده ۵۱۳ قانون مجازات اسلامی)، اهانت به بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران و مقام معظم رهبری (ماده ۵۱۴ قانون مجازات اسلامی)، اهانت به رئیس کشور خارجی یا نماینده سیاسی آن (ماده ۵۱۷ قانون مجازات اسلامی)، اهانت به روسای سه قوه و کارمندان دولت (ماده ۶۰۹)؛ اهانت به اطلاق یا زنان در اماکن عمومی یا معابر (ماده ۶۱۹ قانون مجازات اسلامی)؛ افتراء (ماده ۶۹۷ قانون مجازات اسلامی)؛ نشر اکاذیب (ماده ۶۹۸ قانون مجازات اسلامی)؛ و هجو (ماده ۷۰۰ قانون مجازات اسلامی)؛ برقراری مقررات خاص برای این اهانت‌ها، به جهت شخصیت مجنی علیه یا موضوع اهانت یا الفاظ به کار گرفته شده می‌باشد. بنابراین جز در موارد فوق، جرم اهانت به عنوان یک اهانت ساده تلقی شده که مجازات آن در ماده ۶۰۸ قانون مجازات اسلامی پیش بینی شده است: «توهین به افراد از قبیل فحاشی و استعمال الفاظ رکیک چنانچه موجب حد قذف نباشد به مجازات شلاق تا ۷۴ ضربه و یا پنجاه هزار تا یک میلیون ریال جزای نقدی خواهد بود» البته استثناء شدن جرم قذف در این ماده توجیه مناسبی ندارد زیرا تنها عنوان قذف نیست که از

عموم این ماده مستثنی می باشد بلکه همه عنوان ها بی که در بالا مورد اشاره قرار گرفت، جزء مستثنیات هستند و از شمول ماده ۶۰۷ خارج می باشند (زراعت، ج ۱، ۱۳۷۷: ۲۵۶).

معنای اهانت؛

اهانت یا توهین، واژه‌ای عربی است که از ریشه «وهن» به معنای سستی گرفته شده است. پس اهانت به معنای سست کردن می‌باشد و معنای حقوقی این واژه نیز با معنای لغوی آن سازگاری دارد و اصطلاحاً به سست گردانیدن و تحقیر وجود معنوی و حیثیت مجنی‌علیه گفته می‌شود و در اینجا اهانت به معنای آن است که یکی از شخصیت‌ها یا اشیاء یا اعتقادات مورد احترام دین اسلام تحقیر شود.

برای تشخیص اینکه گفتار یا کرداری موجب اهانت شده است یا خیر، در اینجا هم باید به ملاک‌های عرفی مراجعه کرد و عرف در اینجا راهنمای قاضی خواهد بود. در مورد اینکه اهانت تنها با فعل مادی مثبت محقق می‌شود یا با ترک فعل نیز قابل تحقق است اختلاف نظر وجود دارد که احتمال دوم قوی‌تر به نظر می‌رسد. توهین ممکن است در قالب لفظ یا فعل باشد و توهین لفظی متداول‌تر است و نمونه بارز آن فحاشی و به کار بردن الفاظ رکیک می‌باشد.

اما به رغم این مشترکات، توهین به مقدسات اسلامی، در برخی مقررات نیز تابع ویژگی‌های خاصی است. مثلاً برخلاف توهین ساده که فقط توهین به افراد می‌باشد در اینجا مخاطب توهین‌کننده ممکن است ذات اقدس الهی، اشیاء و اماکن مقدس، زمان‌های مقدس و اعتقادات مقدس باشد، از نظر عرفی، توهین ساده به مردگان را جز در موارد خاص نمی‌توان تعقیب کیفری نمود اما در توهین به مقدسات، اشخاص مرده نیز موضوع جرم قرار می‌گیرند. توهین به مقدسات برخلاف توهین ساده جرمی قابل گذشت نیست و تعقیب آن هم نیازی به شکایت شاکی خصوصی ندارد و..

عناصر تشکیل دهنده جرم توهین

الف) عنصر قانونی: عنصر قانونی جرم توهین در قوانین جاری عبارت است از مواد ۵۱۳ قانون مجازات اسلامی تحت عنوان توهین به مقدسات و...، ماده ۵۱۴ توهین به بنیانگذار نظام جمهوری اسلامی و... ماده ۶۰۸ توهین به اشخاص حقیقی، ماده ۶۰۹ توهین به روسای قوای سه گانه و سایر مقامات و... ماده ۷۰۰ تحت عنوان هجو افراد و ماده ۲۶ قانون مطبوعات، تحت عنوان توهین به دین مبین اسلام و مقدسات توسط مطبوعات، ماده ۶۱۹ تحت عنوان توهین به زنان و اطفال. همچنین مواد ۴۸ و ۴۹ قانون جرایم نیروهای مسلح را نیز می‌توان نام برد. هر چند با توجه به توسعه وسایل ارتباط جمعی بویژه رایانه، توهین از رهگذر رایانه به روشنی جرم‌انگاری نشده است و از آن جا که وسیله ارتکاب جرم و توهین شرط نیست و آن را توجیه نمی‌کند می‌توان عناصر موجود را در مورد جرم توهین از رهگذر رایانه نیز به کاربرد هر چند مقنن در قانون جرایم رایانه‌ای ذیل فصل پنجم و مواد ۱۶ و ۱۷ و تحت عنوان هتک حیثیت و... بدان اشاره نموده است.

ب) عنصر مادی: رکن مادی جرایم توهین به صورت مشترک در تمام آنها شامل رفتار مرتکب به شرط مشخص بودن طرف و موهن بودن رفتار توهین آمیز و مطلق بودن آن است.

ج) عنصر روانی: عنصر روانی جرم توهین در ابتدا آگاهی مرتکب به توهین آمیز بودن رفتار ارتكابی است و سپس قصد وی به منظور تخریب شخصیت بزه دیده و ورود ضرر معنوی به نامبرده می‌باشد (صادقی، ۱۳۸۰: ۱۵۶). متأسفانه هر از چند گاهی شاهد تهاجم فرهنگی غرب در قالب توهین به مقدسات اسلامی هستیم. توهین

به قرآن و اسلام و پیام آور آن، اهانت به دستورات اسلامی و بزرگان جهان اسلام از مصادیق و نمونه های بارز این توهین ها است. این اهانت ها با ابزارهای گوناگونی چون کتاب، روزنامه و نشریات، فیلم، سخنرانی و کاریکاتور انجام می گیرد و با توجه به رسانه های وسیع و فراگیری که در اختیار دارند تهاجمی سازمان یافته و همه جانبه را بر ضد اسلام و مسلمانان انجام می دهند. غرب در این برنامه ها می کوشد اسلام را دین تروریستی و تروریست پرور، خشونت طلب، مخالف آزادی، استبداد خواه و بی منطق معرفی کند تا در سایه این اتهامات ناحق به اهداف شوم خود دست یابد، در حالی که همین توهین ها و اهانت های بی شرمانه و غیر انسانی دلیل بر بی منطقی گویندگان آن و خشونت طلبی های آنان است. کسی که به نبی مکرم اسلام (ص) توهین کند و با این عمل ناشایست خود، میلیون ها انسان را آزرده سازد، مستحق اعدام است (زراعت، ۱، ۱۳۷۷: ۲۵۶).

دشمنان اسلام برای رسیدن به اهداف شوم خود؛ همانند ایجاد تفرقه بین مسلمانان، جلوگیری از گسترش اسلام و برداشتن مانعی به نام دین از سر راه خود، به توهین و اهانت به مقدسات اسلامی روی آورده اند. حفظ وحدت، آشنایی عمیق با فرهنگ اسلامی خود، زدودن خرافات از چهره دین و استفاده از ابزارهای گوناگون برای معرفی دین اسلام از راهکارهای مهم دفاع در برابر هجوم دشمنان به شمار می آید. اهانت به مقدسات اسلامی یکی از جرایم پیش بینی شده در قانون مجازات اسلامی و قانون مطبوعات است که اگرچه در بسیاری از احکام و مقررات تابع اهانت ساده می باشد، اما قواعد خاصی نیز بر آن حکم فرماید که این قواعد را باید در منابع شرعی جستجو کرد. زیرا ماده ۵۱۳ قانون مجازات اسلامی و مستندات قانونی دیگر، واژه «مقدسات اسلامی» را به صورت کلی بیان داشته و تفسیر روشنی از آن ارائه نکرده اند. قضات نیز به دستور اصل ۱۶۷ قانون اساسی و ماده ۲۱۴ قانون آئین دادرسی دادگاه های عمومی و انقلاب در امور کیفری تکلیف دارند به منابع شرعی مراجعه کنند از آنجا که به دست آوردن مقررات مختلف این مسئله از منابع شرعی برای همه قضات امکان پذیر نیست، بنابراین تحقیقی مبسوط در این زمینه ضروری است تا راهنمای حقوقدانان و به خصوص قضات محترم باشد. از آنچه که گفته شد می توان نتیجه گرفت برای تشخیص مقدسات اسلامی باید میان دین و آنچه که از دین استنباط می شود تفکیک نمود فقط آنچه را دین خالص است جزء مقدسات آورد، مثلاً قرآن و سنت پیامبر، عین شریعت و دین است اما آنچه که به عنوان احکام فقهی و کلامی یا فلسفی از آیات قرآن و روایات، استنباط می شود جزء دانش بشری است و در نتیجه تقدسی هم ندارند، مگر اینکه ضروری دین یا مذهب شیعه باشد همچنین مقدسات یکی از مذاهب اسلامی را که مورد انکار مذاهب دیگر است نمی توان جزء مقدسات اسلام دانست، هر چند در مورد مقدسات اختصاصی مذهب شیعه تردید وجود دارد زیرا مذهب شیعه، مذهب رسمی ایران است و از سویی احکام شرعی مذهب شیعه که مبنای تفسیر قوانین موضوعه می باشد باید از جانب همگان رعایت شود. اهانت به مقدسات اسلامی برخلاف اهانت ساده، فقط جرمی علیه افراد نیست بلکه اعتقادات، احکام و اشیاء نیز ممکن است موضوع این جرم قرار گیرند اما باید میان اینها و اساس اسلام رابطه لازم و ملزومی وجود داشته باشد به گونه ای که اهانت به آنها، اهانت به اصل اسلام تلقی شود. نکته دیگر اینکه اهانت به مقدسات اسلامی در صورتی مشمول ماده ۵۱۳ قانون مجازات اسلامی خواهد بود که عنوان مجرمانه خاصی مانند سب النبی یا از تعداد پیدا نکند بنابراین تفکیک میان این عناوین نیز مهم است. (پاد، ۱۳۴۷: ۴۹).

نتیجه گیری:

صرف نظر از عوامل و عناصر فوق و مجازات های مقرر، آنچه در مورد جرم توهین حائز اهمیت است منشا آن می باشد که اغلب محرک های بیرونی و شرایط محیطی به آن دامن می زند یا تحت تاثیر عوامل درونی از قبیل خودخواهی و غرور، تعصب بی مورد، زیاده طلبی، نادیده گرفتن حقوق دیگران و... در سایه عدم کنترل رفتارهای شخصی به وقوع می پیوندد. راه های پیشگیری و مقابله با جرم توهین نیز قبل از واکنش قانون در برابر آن در دست خود افراد است که با تعدیل و کنترل رفتار، برخورداری از سعه صدر، احترام به حقوق دیگران، خویشتنداری، صبر و شکیبایی و در نهایت اندکی گذشت در سایه توجه به تعالیم اسلامی و آموزه های دینی و ایمان و... با تقویت اراده فردی و جمعی درصدد مقابله با این پدیده زشت اجتماعی باشد.

فهرست منابع و مأخذ

۱. یاد، ابراهیم، حقوق کیفری اختصاصی (جرایم علیه اشخاص) انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۴۷ ص ۴۹۳.
۲. زراعت، عباس، شرح قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) ج ۱، نشر فیض، چاپ دوم، ۱۳۷۷، ص ۲۵۶.
۳. معین، محمد، فرهنگ فارسی، موسسه انتشارات امیر کبیر، چاپ هشتم، ۱۳۷۱، ص ۹۵.
۴. میر محمد صادقی، حسین، جرایم علیه امنیت و آسایش عمومی، نشر میزان، چاپ اول ۱۳۸۰، ص ۱۵۶.

